

Postpartum Dönemde COVID-19 Korkusunun Maternal Bağlanmaya Etkisi

The Effect Of COVID-19 Fear on Maternal Attachment in the Postpartum Period

Gizem ÇITAK¹, Özgür ALPARSLAN¹, Selin IŞIK²

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Tokat, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışma pandemi sürecinde annelerin yaşadığı COVID-19 korkusunun maternal bağlanmaya etkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma 15.03.2022-15.04.2022 tarihleri arasında bir devlet hastanesinin kadın doğum servisinde yatan 170 lohusa ile yürütülmüştür. Veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, COVID-19 Korku Ölçeği ve Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ) kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan lohusaların %62,4'ü 26-35 yaş arası, %51,8'i lise mezunu, %68,8'i çalışmıyor, %47,6'sı asgari ücretle geçinmektedir. Çok değişkenli doğrusal regresyon analizine göre; MBÖ toplam puanının, yaş, meslek, gelir durumu ve sosyal güvence durumunu etkilediği ve COVID-19 korkusu üzerinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). MBÖ'ü toplam puanı ile COVID-19 korkusu ölçeği toplam puanı arasında çok zayıf düzeyde, negatif yönlü, anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Sonuç: COVID-19'un lohusalarda korku ve anksiyeteyi artırdığı ve maternal bağlanmayı negatif yönde etkilediği görülmektedir. Özellikle bakımdan primer sorumlu ebe ve hemşirelerin anksiyeteyi gidermeye yönelik iletişim becerilerini kullanması, maternal bağlanmayı güçlendirecek önerilerde bulunması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 Korkusu, Maternal Bağlanma, Lohusa

ABSTRACT

Aim: This study was conducted to determine the effects of COVID-19 fear experienced by mothers during the pandemic on maternal attachment.

Material and Method: This descriptive and cross-sectional study was conducted between 15.03.2022-15.04.2022 with 170 puerperium hospitalized in the obstetrics and gynecology department of a state hospital. Data were collected using the Personal Information Form, COVID-19 Fear Scale and Maternal Attachment Scale (MATS) created by the researchers.

Results: Among the puerperas included in the study, 62.4% were between 26-35 years of age, 51.8% were high school graduates, 68.8% were unemployed, and 47.6% lived on minimum wage. According to multivariate linear regression analysis, it was found that the total score of the MATS affected age, occupation, income status and social security status and was a significant predictor of fear of COVID-19 ($p<0.05$). It was determined that there was a very weak, negative, significant relationship between the total score of the MATS and the total score of the fear of COVID-19 scale ($p<0.05$).

Conclusion: COVID-19 increased fear and anxiety and negatively affected maternal attachment in puerperium. It is especially important for midwives and nurses who are primarily responsible for care to use communication skills to relieve anxiety and make suggestions to strengthen maternal attachment

Keywords: Fear of COVID-19, Maternal Attachment, Postpartum

Corresponding Author: Gizem Çıtak

Address: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye

E-mail: gzmakg@hotmail.com

Başvuru Tarihi/Received: 30.01.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 31.03.2024

GİRİŞ

Postpartum dönem ebeveynler için yeni rollerin ortaya çıktığı ve birçok değişikliğin aynı anda yaşandığı karmaşık ve farklı bir süreçtir. Bu süreçte önemli unsurlardan biri olan anne ile bebeğin bağlanması birçok sorunla karşılaşabilmektedir (1). Bağlanma türlerinden biri olan maternal bağlanma intrauterin dönemden başlayıp, doğum sonuna kadar süren, anne ile bebeği arasında etkileşimi sağlayan bağlanma çeşididir. Bu dönem yüksek haz ve benzersiz duyguların yaşandığı bir süreçtir (2). Maternal bağlanma hayat boyu devam eden kişilik gelişimini ve sosyal ilişkileri etkileyebilen bir kavramdır (3). Maternal bağlanmanın güvenli ve etkin olabilmesi için sadece bebeğin güven duygusunun artırılması değil, annenin annelik rolüne uyumu da önemlidir. Bağlanmayı artırmak için doğum sonu ten tene temas, kanguru bakımı ve doğum sonu aynı odanın paylaşılması gibi uygulamalar gereklidir (4). COVID-19 gibi hızlı bulaşan bir hastalığın olması bu süreci olumsuz etkilemektedir. Bulaşı önlemek amacıyla COVID-19 döneminde hastalığa yakalanmış, temaslı ya da şüpheli anneler ile bebeklerinin farklı odalarda kalması sağlanmıştır (5). Böylece anne ile bebeği arasında olması beklenen maternal bağlanma sekteye uğramış ve emzirme de bu durumdan olumsuz olarak etkilenmiştir (6). İzolasyon, mesafe ve rutin işlerdeki değişiklikler de kadınların destek sistemlerini azaltmış ve paniğe neden olmuştur. Bu sebeple salgının psikolojik boyutunun belirlenmesi ve değerlendirilmesi önemlidir. Bebeğinden ayrı kalan annede anksiyete oluşması ve bunu bebeğe yansıtması da beklenen bir durum olarak ortaya çıkmıştır (6). Anne ile bebek bağlanması kırılğan bir süreçtir ve bu süreçte olduğu için bu süreçte meydana gelen ayrılıklarda özellikle bebekte nörogelişimsel bozukluklara neden olabilmektedir (7). Bu sürecin nasıl yönetileceğine dair çalışmaların azlığı nedeniyle kanıta dayalı bilgiler yetersiz kalmaktadır (5).

Maternal bağlanmanın gerçekleşmesi için önemli sorumlulukları sağlık gruplarından biri olan ebeler, bu süreçte meydana gelebilecek sorunları tanımlamalı ve bireyselleştirilmiş ebelik bakımı ile danışmanlık sağlamalıdır (8). Maternal bağlanmanın etkin olarak sağlanabilmesi için anne ile bebeğin aynı odayı paylaşması, bebeğin emzirilmesi, ten tene temas gibi uygulamaların sürdürülmesi gereklidir (9). Bu araştırma postpartum dönemde COVID-19 korkusunun anne-bebek bağlanmasına etkisini belirlemek amacıyla tasarlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma COVID-19 pandemisinde annelerin yaşadığı korkuların maternal bağlanmaya etkilerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve hastane tabanlı kesitsel olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 15.03.2022-15.04.2022 tarihleri arasında bir Devlet Hastanesinin Kadın Doğum Polikliniğine başvuran ve Kadın Doğum Servisinde yatan lohusalar (N=560) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise çalışmaya katılmayı kabul eden 170 lohusa dahil edilmiştir. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde G*Power 3.1.9.7 programı kullanılmıştır (10). Cohen (1988)'nin orta etki büyüklüğü önerisi dikkate alınarak araştırmanın örneklemini hesaplanmıştır (11,12). Varyans analizi kullanılarak yapılan hesaplamada orta etki büyüklüğünde, güven aralığı %80 ve hata payı %5 ile 170 lohusaya ulaşılmıştır. Araştırma sonunda yapılan post-hoc analize göre etki büyüklüğü orta etki büyüklüğünde ($f^2=0,057$) %80 güce ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri yüz-yüze görüşülerek elde edilmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; maternal bağlanma ölçeği puanları ve koronavirüs korku ölçeği puanlarıdır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; lohusaların sosyodemografik özellikleri, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu vb.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuştur (5,13). Formda sosyodemografik özellikleri belirlemeye yönelik toplam 12 soru yer almaktadır.

Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ): Kavlak ve Şirin tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Ölçek 26 maddelik dördümlü likert tipi olup; Her Zaman "4", Hiçbir Zaman "1" olacak şekilde puanlanmaktadır (14). Maternal duygu ve davranışları ölçen ölçekten elde edilecek en yüksek puan 104, en düşük puan ise 26'dır. Ölçek puanlarının yüksek olması maternal bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's Alpha Değeri bir aylık bebeği olan lohusalarda 0,77, dört aylık bebeği olanlarda 0,82 olarak belirtilmiştir. Araştırmamızda ölçek Cronbach's Alpha Değeri 0,81 olarak bulunmuştur.

Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği: Bakioglu ve ark. (2020) tarafından Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılan ölçek, tek boyut ve 7 maddeden oluşmaktadır (15). "Kesinlikle katılmıyorum" ifadesi "Bir" puan, "Kesinlikle Katılıyorum" ifadesi ise "Beş" puandır. Elde edilebilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 35'tir. Puan yükseldikçe Koronavirüs korku düzeyinin arttığı kabul edilmektedir. Ölçeğin Cronbach's Alpha Değeri 0.88'dir (16). Araştırmamızda Cronbach's Alpha Değeri 0.90 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Boyutu

Bu çalışma için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan izni alınmıştır (Karar No: 05-24, Karar Tarihi: 27.01.2022). Araştırma Helsinki Deklerasyonu kurallarına bağlı kalınarak yürütülmüştür ve araştırmaya katılmayı kabul eden lohusalardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

İstatistiksel Analizler

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin normallik analizi değerlendirilirken araştırmada kullanılan ölçeklere ait verilerin hangi dağılımdan geldiğini belirlemek için; Kolmogorov-smirnov testi istatistik değeri, p değeri, çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş, Tabachnick ve Fidell'in, (2013) önerisi doğrultusunda p değerinin 0,05'ten büyük olması veya çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 sınırları içinde bulunması durumunda verilerin dağılımının normal sınırlar içerisinde olduğu kabul edilmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin tanımlayıcı istatistikleri, ortalama, standart sapma ve yüzde ile hesaplanmış, ortalama farkları ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA), iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (Independent Sample t test) ile hesaplanmıştır. Ölçekler arası ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçeklerin değişkenler

üzerindeki etkisini belirlemek için çoklu regresyon uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırma toplam n:170 lohusa ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında alınan lohusaların %62,4'ü 26-35 yaş arası, %51,8'i lise mezunu, %68,8'i çalışmıyor, %47,6'sı asgari ücret almakta ve %87,6'sının sosyal güvencesi bulunmaktadır. Lohusaların %82,9'unun herhangi bir kronik hastalığı bulunmamaktadır (**Tablo 1**).

Lohusaların yaş ve sosyal güvence durumlarına göre COVID-19 korkusu ölçeği puanları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,005$) (**Tablo 1**). Lohusaların sigara kullanma ve kronik bir hastalığa sahip olma durumlarına göre MBÖ ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$) (**Tablo 1**).

Tablo 1. Lohusaların Kişisel Özellikleri ile COVID-19 Korkusu Ölçeği ile Maternal Bağlanma Ölçeği Toplam Puanlarının Karşılaştırılması (N=170)

Özellikler			COVID-19 Korkusu Ölçeği	Maternal Bağlanma Ölçeği
	n	%	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$
Yaş				
18-25 yaş	55	32,4	13,38 \pm 6,12	97,38 \pm 5,28
26-35 yaş	106	62,3	14,60 \pm 5,35	97,62 \pm 3,45
36 yaş ve üzeri	9	5,3	18,77 \pm 7,64	95,66 \pm 3,74
			$p<0,05^*$	$p>0,05^*$
Eğitim durumu				
İlköğretim	39	22,9	14,51 \pm 5,71	96,12 \pm 5,98
Lise	88	51,8	14,36 \pm 6,34	97,75 \pm 3,75
Lisans ve üzeri	43	25,3	14,48 \pm 4,87	98,00 \pm 2,32
			$p>0,05^*$	$p>0,05^*$
Çalışma durumu				
Çalışıyor	53	31,2	13,96 \pm 5,83	97,33 \pm 4,72
Çalışmıyor	117	68,8	15,45 \pm 5,73	97,67 \pm 2,44
			$p>0,05^{**}$	$p>0,05^{**}$
Gelir Durumu				
Asgari ücretten az	9	5,3	16,44 \pm 4,97	96,88 \pm 3,14
Asgari ücret	81	47,6	14,85 \pm 6,32	97,24 \pm 5,40
Asgari ücretten fazla	80	47,1	13,77 \pm 5,35	97,70 \pm 2,45
			$p>0,05^*$	$p>0,05^*$
Sosyal güvence				
Var	149	87,6	14,42 \pm 5,49	97,48 \pm 4,21
Yok	21	12,4	14,47 \pm 7,96	97,09 \pm 3,72
			$p<0,05^{**}$	$p>0,05^{**}$
Sigara kullanımı				
Evet	17	10,0	14,52 \pm 7,35	97,05 \pm 7,28
Hayır	153	90,0	14,41 \pm 5,66	97,48 \pm 3,67
			$p>0,05^{**}$	$p<0,05^{**}$
Alkol kullanımı				
Evet	3	1,8	11,66 \pm 8,08	96,33 \pm 6,35
Hayır	167	98,2	14,47 \pm 5,80	97,46 \pm 4,12
			$p>0,05^{**}$	$p>0,05^{**}$
Herhangi bir kronik hastalık varlığı				
Evet	29	17,1	14,37 \pm 5,70	97,13 \pm 6,51
Hayır	141	82,9	14,43 \pm 5,87	97,50 \pm 3,49
			$p>0,05^{**}$	$p<0,05^{**}$
TOPLAM	170	100,0		

*One Way ANOVA, *Independent Sample t Testi,

Araştırmada kullanılan ölçeklerin toplam puanı ile ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirildiği **Tablo 2'**e göre MBÖ'ü toplam puanı ile COVID-19 korkusu ölçeği toplam puanı arasında çok zayıf düzeyde, negatif yönlü, anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bir birim MBÖ puanı arttıkça COVID-19 korkusu puanının azaldığı tespit edilmiştir.

	\bar{x}	SS	1	2
1-MBÖ toplam	97,44	4,14	1	
2-COVID-19 korkusu ölçeği toplam	14,42	5,82	-0,240*	1

Not: $p < 0,01^*$, Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır, MBÖ: Maternal Bağlanma Ölçeği

Maternal bağlanma ölçeği ile COVID-19 Korkusu ölçeği puanları arasında çok zayıf düzeyde, negatif yönlü, anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Maternal bağlanma ölçeği üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerin maternal bağlanma ölçeğini ne şekilde yordadığını ortaya koymak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, bu yordayıcı değişkenlerin maternal bağlanma ile anlamlı bir ilişki ($R^2=0,109$) sergiledikleri görülmüştür ($F=3,297$, $p < 0,05$). Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında COVID-19 korkusu ölçeğinin maternal bağlanma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (**Tablo 3**).

Bağımsız Değişkenler	β	S.E.	p*	95% CL	
				Lower	Upper
COVID-19 ölçeği toplam	-0,181	0,057	0,002	-0,293	-0,069
Yaş	0,127	0,608	0,835	-1,074	1,327
Eğitim durumu	0,981	0,531	0,066	-0,067	2,029
Meslek	0,193	0,830	0,816	-1,446	1,832
Gelir durumu	-0,335	0,647	0,606	-1,612	0,943
Sosyal güvence varlığı	-0,033	1,000	0,974	-2,008	1,943
Sigara kullanma durumu	0,152	1,161	0,896	-2,140	2,445
Alkol kullanma durumu	1,806	2,628	0,493	-3,385	6,996
Kronik hastalık varlığı	0,156	0,870	0,858	-1,562	1,874

$R^2=0,109$ $F=3,297$ $p=0,000^*$

Not: Çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

COVID-19 korkusu ölçeği üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerin COVID-19 korkusu ölçeğini ne şekilde yordadığını ortaya koymak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, bu yordayıcı değişkenlerin COVID-19 korkusu ile anlamlı bir ilişki ($R^2=0,036$) sergiledikleri görülmüştür ($F=1,693$, $p < 0,05$). Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında ise, maternal bağlanma ölçeği toplam puanını, yaş, meslek ve gelir durumunun, COVID-19 korkusu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (**Tablo 4**).

Tablo 4. COVID-19 Korkusu Ölçeği Toplam Puanı Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	β	S.E.	p*	95% CL	
				Lower	Upper
Maternal bağlanma ölçeği toplam	-0,331	0,104	0,002	-0,536	-0,127
Yaş	2,175	0,804	0,008	0,588	3,762
Eğitim durumu	0,334	0,724	0,646	-1,097	1,764
Meslek	2,569	1,103	0,021	0,390	4,748
Gelir durumu	-2,541	0,851	0,003	-4,222	-0,860
Sosyal güvence varlığı	0,136	1,352	0,920	-2,533	2,806
Sigara kullanma durumu	-1,096	1,566	0,485	-4,189	1,997
Alkol kullanma durumu	5,010	3,535	0,158	-1,970	11,991
Kronik hastalık varlığı	0,913	1,173	0,437	-1,404	3,231

$R^2=0,036$ $F=1,693$ $p=0,000^*$

Not: Çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

TARTIŞMA

Pandemi döneminde COVID-19 korkusunun maternal bağlanmaya etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada, korkunun postpartum dönemde maternal bağlanmayı etkilediği belirlenmiştir. Bilinmezlik korkusu her bireyde endişenin artmasına sebep olan bir durumdur (17). Pandemi döneminde bilinmezlikle birlikte özellikle lohular ciddi anksiyete ve stres yaşamıştır (18,19). Çalışmamızda COVID-19 ölçeği toplam puan $\bar{X}=14,42 \pm 5,82$ olarak bulunmuştur. COVID-19 Korkusu Ölçeğini kullanan çalışmalarda annelerin COVID-19 Korkusu Ölçeği puan ortalamalarının $16,90 \pm 4,80$ ile $22,72 \pm 7,07$ değerleri arasında olduğu görülmüştür (20,21). Boz (2022) yaptığı tez çalışmasında COVID-19 korkusu ölçeği toplam puanını $\bar{X}=18,97 \pm 8,68$ olarak hesaplamıştır (22). Çalışmamızda COVID-19 korkusu ölçeği toplam puanının literatürdeki çalışmalardan farklı olarak daha düşük olduğu görülmektedir. Çalışmanın yapıldığı tarihlerin pandeminin son zamanlarına denk gelmesi böyle bir sonucun elde edilmesine neden olabilir.

Çalışmamızda lohuların yaş, meslek ve gelir durumuna göre COVID-19 korkusu arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (Tablo 4). Literatürdeki çalışmalarda geliri iyi, yüksek eğitim düzeyine sahip, annenin çalışması, aile tipi gibi sosyo-demografik değişkenlerine göre COVID-19 Korkusu Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür (20,21,23). Boz (2022) sosyo-demografik özellikler ile COVID-19 korkusu arasında anlamlı bir fark saptanmadığını belirtmiştir (22). Çalışmamızın sonucu literatürle benzer olup özellikle yaş, ekonomik durum ve gelir durumu gibi faktörlerin anlamlı bir biçimde COVID-19 korkusunu arttırdığı görülmüştür. Çalışma sonucumuza göre yaş arttıkça ve sosyal güvencesi olmadığında COVID-19 korkusunun arttığı görülmektedir. Bu sonuç yaşlanma ve sosyal güvencenin olmamasının hastalığın seyrini etkileyeceği ve tedavi kaygısını arttırdığını düşündürmektedir.

Çalışma grubunda Maternal Bağlanma Ölçeği puanı $\bar{X}=97,44\pm 4$ olarak düşük bulunmuştur. Pandemi öncesi maternal bağlanmayı inceleyen bir araştırmada bu oran $\bar{X}=97,92\pm 65,93$ olarak yüksek olduğu görülmüştür (22). Pandemiye yapılan bir araştırmada Maternal Bağlanma Ölçeği puanı $\bar{X}=102,47\pm 4,12$ olarak hesaplanmıştır (23). Yine pandemiye yapılan başka bir çalışmada doğum sonu annelerin toplam Maternal Bağlanma Ölçeği puanı ($\bar{X}=98,78\pm 7,46$) düşük bulunmuş ve COVID-19 korkusu ile anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (24). Bu sonuç bize pandeminin maternal bağlanmaya olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Çalışmada COVID-19 korkusu ile maternal bağlanma arasında negatif yönlü, anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Sabancı Baransel ve ark (2021) çalışmalarında maternal bağlanmanın pandemi ile birlikte arttığını belirtmişlerdir (1). Kurt ve Çelikay Söyler (2022) çalışmalarında pandemiye anksiyetenin maternal bağlanmayı etkilediğini belirtmiştir (26). Mirzaki ve ark. (2022) gebelikte COVID-19 kaygısının anne-bebek bağlanmasını negatif yönde etkilediğini belirlemiştir (25). Literatür COVID-19 korkusunun anne-bebek bağlanması üzerinde negatif etkisinin olduğuna dikkat çekmektedir (25,26). Çalışmamız literatürle benzer olup; bu duruma pandemi sürecindeki belirsizliklerin ve bebeği korumaya çabasının bağlanmayı olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Mevcut sonuçlarla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak bu çalışmanın kesitsel olması, nedensellik, etki bakımından herhangi bir sonucun belirlenmesini engellediği gibi prospektif bir kohort çalışması yapılması etki ile nedenlerin ortaya konmasında daha güvenilir sonuçlar sunabilirdi. İkinci olarak, araştırma sadece tek bir ilde yapıldığı ve küçük bir grubu kapsadığı için sonuçların genelleştirilmesi olası olmayabilir. Daha geniş alanı kapsayan çalışmalara ihtiyaç vardır.

SONUÇ

COVID-19 korkusu anne-bebek bağlanmasını negatif yönde etkilemektedir. Maternal bağlanma ölçeği toplam puanı, yaş, meslek ve gelir durumunun COVID-19 korkusu üzerinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. COVID-19 lohusalarda korku ve anksiyete düzeyini artırmaktadır.

COVID-19 gibi pandemilerde maternal bağlanma düzeyini artırmaya yönelik önleyici müdahalelerin uygulanması önemlidir. Özellikle bakımdan primer sorumlu ebe ve hemşirelerin nitelikli doğum öncesi bakım hizmetlerini gerçekleştirmesi, doğum sonu tene teması sağlaması, bebeğin bakımına ilişkin danışmanlık ve sosyal destek bu sürecin en iyi şekilde atlatılabilmesi için önemli uygulamalardır.

ETİK BEYANLAR

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan izni alınmıştır (Karar No: 05-24, Karar Tarihi: 27.01.2022).

Aydınlatılmış Onam: Çalışma retrospektif olarak dizayn edildiği için hastalardan aydınlatılmış onam alınmamıştır.

Hakem Değerlendirme Süreci: Harici çift kör hakem değerlendirmesi.

Çıkar Çatışması Durumu: Yazarlar bu çalışmada herhangi bir çıkarı dayalı ilişki olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışmada finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazar Katkıları: Yazarların tümü; makalenin tasarımına, yürütülmesine, analizine katıldığını ve son sürümünü onayladıklarını beyan etmişlerdir.

Teşekkür: Bu çalışmaya katılan kadınlara teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Sabancı Baransel E, Uçar T, Güney E. Pregnancy During The COVID-19 Pandemic: Attachment and Well-Being During Pregnancy. *J Inf Child Adoles. Health* 2021;3(3):125-37.
2. Nacar EH, Gökkyaya F. Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda Bir Derleme. *Cyprus Turkish J Psychiat Psychol.* 2019;1(1):50-6.
3. Fraley RC, Andshaver P. Adultromanticattachment:Theoretical Developments, Emerging, Controversies And Unans Wered Questions. *Rev General Psycho* 2000;4 (2):132-54.
4. Moor ER, Anderson GC, Andbergman N. Early Skin-To-Skin Contact For Mothers And Their Healthy Newborn Infants. *The Cochrane Database Systematic Rev* 2007;(3):Cd003519.
5. Stuebe A. Should Infants be Separated From Mothers With COVID-19? First, do no harm. *Breast Feeding Med* 2020;15(5):351-2.
6. Vincenzo B, Andhughes B. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Pregnancy issues. Erişim Adresi: <https://www.uptodate.com/contents/coronavirus-disease-2019-covid-19-pregnancy-issues-and-antenatal-care>. (Erişim Tarihi: 12.12.2023).
7. López-Maestro M, Sierra-Garcia P, Diaz-Gonzalez C, et al. Quality Of Attachment In Infants Less Than 1500g Or Less Than 32 Weeks. Related Factors. *Early Human Dev.* 2017;104:1-6.
8. Yıldızhan E. Bağlanma Teorisi ve Bağlanma Bozukluklarına Genel Bir Bakış. *Anatol Clin.* 2017;22:66-72.
9. Köse D, Çınar N, Altınkaynak S. Yenidoğanın Anne ve Baba İle Bağlanma Süreci. *STED*, 2013;22 (6):239-45.
10. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, Buchner A. G*Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for The Social, Behavioral, and Biomedical Sciences. *Behavior Res Methods* 2007;39(2):175-91.
11. Cohen J. *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences*, 2nd Ed. Hillsdale, Nj: Erlbaum. 1988.
12. Polit DF, Beck CT. *Nursing Research: Generating And Assessing Evidence for Nursing Practice* (10th Ed.). Philadelphia, Pa: Lippincott Williams & Wilkins. 2017.
13. Lang C. Bağlanma, Doğum Öncesi ve Sonrası Dönemde Bağlanmanın Güçlendirilmesi. Çev: Üzel N. ve Özbacı S. Ankara: Modern Tıp Kitabevi. 2018.
14. Kavlak O, Şirin A. Maternal Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması. *DRG* 2009;6(1):188-202.
15. Ahorsu DK, Lin CY, Imani V, Saffari M, Griffiths MD, Pakpour AH. The Fear Of COVID-19 Scale: Development And Initial Validation. *Int. J. Mental Health Addiction*, 2020;1.
16. Bakioğlu F, Korkmaz O, Ercan, H. Fear Of COVID-19 And Positivity: Mediating Role Of Intolerance Of Uncertainty, Depression, Anxiety and Stress. *Int J Mental Health Addiction*. 2020.
17. North SC, Pfefferbaum B, Vythilingam M, et al. Exposure To Bioterrorism And mental health response among staff on capital hill. *biosecurity and Bioterrorism: Biodefense Strategy, Pract Sci* 2009;7(4):379-88.

18. Brook KS, Webster KR, Smith EL, et al. The Psychological Impact of Quarantine and How to Reduce It: Rapid Review of The Evidence. *Lancet*, 2020;395(10227):912-20.
19. Hossain MM, Sultana A, Purohit N. Mental health outcomes of quarantine and isolation for infection prevention: a systematic umbrella review of the global evidence. *Epidemiol Health*. 2020;42:e2020038.
20. Uzun A, Öztürk GZ, Bozkurt Z, Çavuşoğlu M. Investigating of Fear of COVID-19 After Pregnancy and Association With Breastfeeding. *J Ideas Health* 2021;4 (1):327–33.
21. Pereira D, Wildenberg B, Gaspar A, et al. The Impact of COVID-19 on Anxious And Depressive Symptomatology In The Postpartum Period", *Int J Environment Res Public Health*, 2022;19(13):7833.
22. Yılmaz B, Yavuz MY, Bilge Ç, Kaydirak MM. Koronavirüs Salgınında Yaşanan Korku ve Postpartum Depresyon İlişkisi: Kesitsel Bir Çalışma", *The Med J Mustafa Kemal Uni* 2020;13(47):370–8.
23. Çimen K, Varol H. Maternal Bağlanma Düzeyi ve Etkileyen Faktörler. *Sakarya Üni. Holistik Sağ Der* 2021;4(3):126-35.
24. Çelik MY, Öztürk Çopur E. Pandemi Döneminde Doğum Yapan Annelerde Maternal Bağlanma ve COVID-19 Korkusu Arasındaki İlişki. *Hacettepe Üni. Hem Fak Derg* 2023;10(2):102-12.
25. Mayopoulos GA, Ein-Dor T, Dishy GA, et al. COVID-19 is associated with traumatic childbirth and subsequent mother-infant bonding problems. *J Affect Disord*. 2021;282:122-5.
26. Mirzaki Z, Moghdam ZB, Rahimzadeh M, Ranjbar F, Esmaelzadeh-Saeieh S. Predictor role of COVID-19 anxiety on maternal competency with mediating role of mother-infant attachment: A study of structural equation modeling. *Heliyon*. 2022;8(7):e09973.
27. Kurt A, Çelikay-Söyler H. Maternal Attachment And Preventive Intervention Methods In Mothers Under COVID-19 Stress, Cyprus *Turkish J Psychiat Psychol* 2021;3(4):304-13.